

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Telefonszám: 174—24.
Minden pénz a lelkeszl hivatal címére küldendő.

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Perczelné Kozma Flóra
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
Előfizetési ára:
Egy évre . . . . . 2 aranykorona.

Torda: 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezeken a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

„Kelet Népe“.

„Emeljetek zászlót a népekhez“!
Esa. LXXII. 10.

Leng a zászló, hirdeti az örömet. Hirdeti, hogy a Nép hosszas bujdosás és keresés után megtalálta — önmagát. Nem fut többé csalóka ábrándképek után, amelyek tovatűnnek és nyomtalanul elenyésznek, mint a pusztai délibáb. Odaköti őt a röghöz a magyar földnek ősi ereje, amely bőven jutalmazza a barázdáiba hullajtott magvat és verejtéket. Lám, a picinyke fűszálban él a cedrus hite: kelet népének nemes hivatása. A faágon csüngő harmatcseppekben pedig egy egész színes világ a maga mennyei pompájával integet feléje. Hívja-hivogatja, mintha tündérmesék kincsét akarná előtte feltárni: — Jer kebelemre, érezd annak anyai melegét, telj bé illatával, telj bé tápláló nedveivel s felejtsd el a mostoha sorsot, amely ezeréven át osztályrészedül jutott. Felejtsd el a multat, mert a mai százéves napnak jóslata szerint a tied — a jövő... „Emeljetek zászlót a népekhez“!

Leng a zászló, Széchenyi zászlaja. Rá van írva ragyogó betűkkel: munka-hit-bizalom... Ez a hármasság... Ez a legszebb zászló, mit valaha láttam. Most is, amikor ünnepi örömeink között feltekintek rája, igézetes vágy fogja el egész valómat. Ugy érzem, mintha templomban oltár előtt állanék, magamba fogadva, szívembe zárva a megnyilatkozott egeknek szárnyas üzenetét... Ért kalász gyanánt, rajt' a munka gyümölcse, az áldott mindennapi kenyér: benne a magvető imája és az arató dala, a föld pora s a csillagok lelke. Attól oly zamatos, attól olyan édes... Drágagyöngyök gyanánt rajt' a hit virága: idvesség keresztje, mely megválthat minket minden nagy nyomorúságunkból, minden bűneinkből. Attól olyan színes, attól olyan áldott... És szerelmi zálog, Isten csókja gyanánt, mint egy aranyfonál, bizalom sugára vagy on beleszöve. Attól oly ragyogó, attól olyan drága... Egybeforrt lelkemmel minden kis betűje, minden rojtocskája. Úgy tekintek rája komoly, áhitatos, elszánt szeretettel, mint a térdepelő hitbúzgó római tekint az oltári szentségre... Szentség ez a zászló, Széchenyi zászlaja, a magyar nemzetnek igazi sacramentuma, amelyben megtestesül a hazafiság, az emberszeretet egyedül üdvözítő vallása. „Emeljetek zászlót a népekhez!“

* * *
„Leng a zászló, magyar zászló, régi fényben újra leng.
Zeng az erdő, magyar erdő: feltámadás dala zeng.
Aki látja, aki hallja, emberelje meg magát.
Nándor fokán öntestével,
Harmatozó, piros vérrel
Védje vívja — ostromolja,
Vigye végső diadalra
Ezt a zászlót, a Széchenyi zászlaját!“

Szerkesztő.

Emberi nagyság.

(B. Pascal, 1623—1662.)

Nagyra becsüljük az emberi lelket. El sem tudnók viselni, hogy valaki kisebbiten, vagy éppen lenézzen és megvessen bennünket. Am a hiú dicsőség szomját mi is elítéljük. Bármily gazdagok legyünk is, addig nem nyugszunk meg, amíg nem bizonyítottuk a magunk számára kortársaink tiszteletét. Ez a legmagasabb polc, amely után törekszünk ebben a földi életben; s szívünknek ettől a hő vágytól minket senki és semmi el nem téríthet.

Pedig az igazi emberi méltóság nem ebben áll, hanem az önuralomban. Mihaszna lenne enyém az egész világ, ha rabja vagyok önmagamnak, ha világmegváltó gondolataim szárnyaszegetten hullanak alá. A végtelen világmindenségben én csak egy porszem vagyok. De gondolataimmal és jól rendezett lelkemmel meghódítom azt. Az ember olyan törekeny, mint a nád-szál. De gondolkodik. És gondolatánál fogva uralkodik a természetben. Mindamellett avak végezet, könnyen elbánik vele. Ma van, holnap nincsen és mint az Irás mondja: még helye sem ismeri többé! Am az embernek mégis megvan az az elégtétele, hogy ő tudja, hogy meg fog halni, s amikor az utolsó óra eljő, nyugodtan hajtja le fejét az örök álmra. És ott is Isten van vele.

Az igazi emberi nagyság tehát — a gondolat. Ez ad nekünk örök életet. És nem a tér, és nem az idő, amelynek örvényében elmerült a mi mulandó földi életünk. Az legyen tehát a mi legfőbb törekvésünk, hogy helyesen és bölcsen gondolkozunk, mert ezen épül fel a mi jellemünk is. Az ember azért van itt, hogy gondolkozzék. Ez az ő méltósága. Ebben áll az igazi emberi nagyság: utána gondolni az Istennek gondolatait . . .

P. b.

Széchenyi István gróf emléke.

Felolvasatott a Dávid Ferenc Egylet november 6.-i gyűlésén.

Szűk esztendők és gazdag termések a nemzet szellemi életében is vannak. A különbség csak az, hogy mindig nagyobb csapás a nemzetben a szellemi szegénység, mint a mezők jégverése. A legnagyobb csapás mely egy nemzetet érhet az, ha nem tud nagy férfiakat termelni, kik válságos időkben eszményekké válva megszabják a nemzet életmenetét. Isten mindig annak a nemzetnek küld nagy férfiakat, apostolokat, melyeknek életet és feladatokat szánt. S amely nép ilyenekben szegény, annak sorsa a lassú haldoklás.

Az a félszáz esztendő, melyet a 18. sz. utolsó évtizedének első esztendejében gr. Széchenyi István születése nyit meg, az ezeréves magyar nemzet szellemi termelésének leggazdagabb időszaka. Ez a kor annyi kiváló férfit adott a nemzetnek, amennyivel olyan rövid idő alatt talán egyetlen nemzetet se áldott meg a Gondviselés. A magyar szellemi őserő kiteljesedésének korszaka volt ez a félszázad,

mely megszülte minden nagy fiát a tudomány, a művészet, a politika, a gazdasági élet számára egyaránt. Méltóztassanak a politikában egy ilyen összetételre gondolni: Széchenyi, Kossuth, Eötvös, Deák és társaik. Külcseyt, Kazinczyt s majd Vörösmarthyt, Petőfit, Jókait s még annyi más kiváló író és honfit szintén ez a bőkezű félszáz esztendő adta a magyar nemzetnek. Az csak természetes tehát, hogy ez a század váltotta valóra egyesek szívének régi álmát. Igazat kell adnunk Hégelnek, a nagy német filozófusnak, hogy bizonyos időben minden faj eljut szellemi erő kifejtésének teljességéhez, melyben legszebb értékeit mutatja be a világnak s az unokának aztán egyéb feladatuk nem marad, mint az, hogy az örökségül vett értékeket, megbecsüljék, imádkozni, áldozni és új erőt meríteni járjanak azokhoz, mint forrásokhoz, melyek a nemzet nagy fiainak szívében felbuggyantak. Minden nagy férfiú speciális küldetéssel jön a nemzetéhez. Szerepe a prófétákéhoz hasonló, általa arra a szent hivatásra akarja Isten a nemzet fiait és leányait figyelmeztetni, melyek az Ő bölcsessége a népek versenyében a világ egyetemes kulturmunkájában az illető nemzetre bízott. A nemzeti küldetés hitét akarják ők megerősíteni s kijelölni azt az utat, melyet a küldetés betöltésében követniük kell. Egy nemzet létjogosultsága a népek életében attól függ, hogy mennyiben értette át Istennek vele való szándékát s mennyi hűséggel és áldozatkészséggel teljesíti és éli Istentől vett sajátos nemzeti hivatását. Az a nép, melynek lelkében elhomályosult a nemzeti eszme s az isteni küldetés hite, annak sorsa örökre meg van örökre pecsételve, még akkor is, ha az országnak határai fölmérhetetlenek és vasvárak védik kapuit. Az a nép azonban, mely nem fárad a nemzeti eszme ápolásában, melyet időnkint nagy fiai jelentenek ki, melynek szívét az a hit dobogtatja, hogy élnie kell, mert magának Istennek van szüksége rá az emberiség nagy kulturális erőfeszítéseinek munkájában, az a nép nagy erős, törhetetlen még akkor is, ha az utolsó talpalattnyi földet is elveszítette lába alól. A hit, hogy élni fog, mert élnie kell, ha százszor elbukott is, százegyedíkszer is új életre támasztja.

Ilyen üzenetet egyszerre két nagy magyar hozott sokszor elbukott, de mindig föltámadott nemzetünknek: Széchenyi és Kossuth. Azok, akik politikával foglalkoznak, a magyar politika két ellentétes polusának a kilobbanását látják e két tüneményes nagy magyarban. Talán igazuk is lehet, de nem e két nagy férfi szív dobogáséak megítélésében. Két szív egy eszméért dolgozott: önálló, gazdag és boldog Magyarországért, mely odaáll Európa művelt nemzetének sorába s ős erőnek szabad kifejtésével tesz bizonyosságot létjogáról, szemben azokkal a törekvésekkel, melyek ebben az időben még az élni akarás vágyát is megakarták fojtani a nemzetben. A módszerben, mellyel közös eszményükért egy küzdőtérre a pozsonyi híres diétákon küzdöttek, homlokegyenest ellenkeztek Kossuth a tűz sokszor szenvedélyességig csapó föl-

lángolás, a nagy elhatározás és gyors cselekvés embere, ki sokszor türelmetlen az eszme gyors megvalósulása utáni várakozásban, hangja éles, erősebb kitörésektől se riad vissza a meglevő rendszerral, főleg Béccsel szemben, hol a baj forrását látja, attól tart, hogy Széchenyi hidegvérű politikája nem hozza meg a kellő sikert. Széchenyi a mérséklet, a mindent részletekig átgondolás és a türelem embere, ki fokozatos reformtervekkel tör a nemzeti ideál felé s attól fél, hogy Kossuth heves politikája elrontja a dolgot. Egymás őszinte és becsületes honszerelem által fűtött törekvésében azonban soha egy pillanatig se kételkedett e két kiváló harcos. És ez küzdelmük nemes jellegét mindig biztosította és soha egy pillanatra is le nem sülyesztette a személyeskedés és alattomos raffinéria, számukra a törvényhozás csarnoka mindig a nemzet szent temploma volt, hol eszmék és érvek vívták szent küzdelmüket. Istenem, mennyi bajtól szabadult volna meg s szabadulna meg ma is szerencsétlen nemzetünk, ha a mai honatyák ebben a tekintetben is tanulni járnának nagy elődjeikhez.

A közös cél tudatában nem egyszer megpróbálták egymáshoz közelebb jutni. Széchenyinek 1843 aug. 28-án mondott beszéde Kossuth indítványával kapcsolatosan Ófenségéhez küldendő felirat tárgyában bizonyoság a közös törekvésre, csak-hogy ő, mondja Széchenyi, több türelmet és kitaratást kíván, „nem izgatást a tábla ellen, vagy aut-ant-ként nyakra főre törni, hanem elvárni a kedvező pillanatot és akkor rántani fel a vitorlákat.” Az országgyűlési napló ezt jegyzi meg Széchenyi beszédeiről: „Jeles és elő nem adható képekben rajzoló a nemzetet és helyzetét, hasonlítván azt oly lábbadozó beteghez, melyek még erősítő szerül egy kis tokajiba mártott zsemlyét adogatnak üdülés végett. Mi lenne belőle úgymond, ha türelemmel el nem tudnók várni tökéletes lábrajöttét. Szükség meggondolni, mi volt csak az imént és mi most. Már a tudós Herder eléneklé felettünk a soha fel nem ébredés siri éneket, pedig lám mégis megvagyunk s ő neki nem volt igaza”. Türelem és óvatosság int Széchenyi.

Széchenyi annyira erős volt a hitben, hogy csak az ő politikai módszere vezetheti az országot boldog révbe, hogy Kossuth politikája fölötti aggodalmaskodásában s annak megítélésében már a 40 években kezd tulzásba is esni. Része van ebben Metternichnek is, kihez családi viszony fűzte, s ki ezt Kossuth elleni izgatásra használta föl. Bús sejtelmek között olyan túlzásokba esett, hogy „zivatartól félt még a szellőben is, mely csak a mozgás és az élet feltétele volt.” Irja a Pesti Napló. Kedvenc két alkotásának a Kaszinónak és az Akadémianak szétrombolásától tartott, ha azokba Wesselyényi és Fáy András Kossuthot is beviszik.

Amikor Kossuth politikája végleg győzedelmeskedett s felirati javaslatát, melyet sokan már forradalmi jellegűnek neveznek, a rendek egyhangúlag elfogadták. Széchenyi márc. 13-én nagy beszédet mondott, mely aggódó, hazafias lelkét

tipikusan jellemzi: „Sokan örülnek — úgymond — sokan búsulnak azok felett, amik történtek, én nem tudtam még magam elhatározni, örüljek-e, búsuljak-e? Felfogásam szerint épen annyi probabilitás van arra, hogy Magyarország egy szebb jövőnek néz elébe, mint arra, hogy önmagában és magával küzdve, végóráját éri. Ezt mutatja más nemzetek példája, amelyek ily pillanatokban vagy nagyra nőttek, vagy kimúltak az élők sorából. A gyógyszer azonban kezünkben van. Régi, kedves óhajításom nekem is — mondja — hogy Magyarország saját tengelye körül forogjon, mert enélkül olyan progresszio, milyent én sóvárgok lehetetlen.” És azon hihetőség, hogy ez most megtörténhetik, örömmel tölti el szívét. De aggasztja, hogy a szomszédság tűzre lobban „s mi magyarok — mondja — szalma-körülményeink között oly közel vagyunk a tűzhöz.” „Vagy reform, vagy anarchia: ezek között kell választani. Most az ideje, hogy a nemzet szünjék meg provincia lenni: most anyaországgá lebet. S hogy ne anarchia, hanem reform legyen az országban, annak kucsa a rend. Mindenek felett rendre van szükség. Nincs, ki jó magaviselete által benefactorává ne lehetne a nemzetnek, de nincs senki oly kicsiny, ki az ellenkezővel ne árthatna. Szünjék meg minden párt, minden kaszt.” Politikai ellenfelével, Kossuthal, eddig is csak modorra nézve különbözött — amint maga mondja — de a célra nézve nem: a cél tisztaságát nála is mindenkor elismerte. „Ajándékozzuk meg egymást — mondá — tökéletes bizodalunkkal, ne felejtjük, hogy pártok nincsenek, kasztok nincsenek többé s szóljunk mindnyájan mint magyarok, mint hazafiak.” Mennyire ráférne ez a politikai lecke honunk mostani atyáira is.

A nagy honfi egyéniségét azonban e beszédnél is jobban bizonyítja első közéleti fellépése 1825 nov. 3-án a pozsonyi diétán, melyet a magyar nemzet most országSZerte ünnepel s mely nemzetünk legdíszesebb intézményének, a N. Tud. Akadémianak megalapítását jelentette. Nagy Pál, Sopron követe ugyancsak keményen megleckéztette a gyűlésen ország nagyjait, a főnemeseket, kiknek — mint mondá — áldozatkészségén mult a Tudományos Akadémia megfundálása. Mennydörgő beszéde után nagy szerényen felemelkedett gróf Széchenyi István Hessen-Hoburg kapitányi uniformisában, melynek a napoleoni csatákban szerzett dicsőséget. „Nekem itt, t. i. a követek között helyem nincs, az országnak nagyjai közé se tartozom (t. i. kiket Nagy Pál aposztrofált), de legszerencsésebb pillanatomnak mindig azt tartom, melyben hazám iránt való határtalan szeretetemnek bizonyosságát adhatom. S minthogy birtokos vagyok, ha feláll egy olyan intézet, mely a magyar nyelvet kifejti, mely azzal segíti honosainknak magyarokká nevelését: jószágaim egy esztendei jövedelmét feláldozom reá.”

Az örömkönnnyek s a viharos taps után még nemes ajánlatát követte, ismét szót kért s ezeket mondta: „Nem azért tettem, hogy vivatokat kapjak érte. Ami az áldozatokat illeti, én nőtlen em-

ber, immár 33 éves és katona vagyok, kevéssel be tudom érni. Vannak itt-ott jó barátaim, akik eltartanak egy esztendőig, úgy hogy a magaméhoz hozzá sem nyulok."

Ime ebben a nagy nemes tettben, melyet érdeme szerint méltatni nincs a nyelvben eléggé ékes szó, előttünk áll a legnagyobb hazafi, a meleg szív és a bölcsész embere. Szíve hazájáért lángol s érette bölcsen, okos számíttással hozza meg nagy áldozatát, de megveti a tapsokat, nem éljenért teszi, amit tesz, hanem azért mert kultúrájában erősebbnek s boldogabbnak látja nemzetét.

Ez az első prólógus volt ahhoz a tüneményes közéleti pályafutáshoz, melyen az élő szó, a sajtó és a tett erejével dolgozott hön szeretett hazájának gazdasági és kulturális felvirágoztatásáért, a modern Magyarország megalapozásáért. 1826-ban leteszi a dicsőségesen viselt katonai uniformist, hogy minden erejét a polgáriassult haza kiépítésére fordítsa. Mint méh a virágról a mézet, úgy gyűjti külföldön a hasznos tapasztalatokat. Valami csodálatos érzéke volt annak felfedezésére, ami Hazáját gazdaságilag erősebbé tette s kultúrájában a nyugati államok színvonalára emelhetné. A dunagőzhajózásától, a Lánchíd gondolatától kezdve el a szeder és selyemtermelésig az ország minden [gazdasági ágát felölelte reformálmaival. A magyar színügy fellendülésében és Nemzeti Kaszinóban szintén az ő álmai öltöttek testet. Irodalmi műveinek száma egy könyvtárra való tesz ki, de elég, ha csak háromra emlékezünk: „Hitel, Világ, Stádium” e három égbenyúló piramid, amint Arany János nevezte, melyek közül egy is elég lett volna, hogy nevét halhatatlanná tegye.

A pozsonyi diéta munka programját a harmincas években Széchenyi és Kossuth töltötték ki. Mindkettő szíve a nemzet üdvéért dobogott. Tragikumuk, mely később a nemzetre szállt alá az volt, hogy vérmérsékletük az eszközökben, a modorban teljesen elválasztotta a hön két legnagyobb fiát. Metternich, kivel családi összeköttetései révén is többször érintkezett, mindent megpróbált, hogy Széchenyit közéleti tevékenységétől visszatartsa, de hiába festi az előre eötétnek pályafutását, hogy hálátlanság lesz jutalma s csak ellenségeket szerez magának, Széchenyi jobban szerette hazáját, mintsem álmai felé való törekvésében valaki visszatarthatta volna. S mikor a magyar alkotmány védelméről volt szó, a Herceg osztrák miniszter ugyancsak láthatta, hogy olyan erős magyarral van dolga, akinek már vérévé vált a küzdelem a nemzet jogaiért.

Lehetetlen egy felolvasás keretében Széchenyi Istvánt, a legnagyobb magyart ezerirányú tevékenységével bemutatni. Nem is céлом ez nekem Sokirányu személyiségének méltatását másokra bízom, akik nagyobb szakavatottsággal tehetik meg azt. Én e felolvasás keretében még csak mint egyházipolitikus akarom egy pár mondatban hallgatóságom előtt bemutatni.

Az 1832/3. ülészen, március 27-én a reverzálisok ügyét tárgyalta az országgyűlés. A vitát a klerus ugyancsak kiélezte s a felekezeti perpatvar

már csaknem elkerülhetetlennek látszott, mikor felszólt gróf Széchenyi István s ezt a figyelmeztetést mondotta: »Uraim, mi itt se katolikusok, se evangélikusok nem vagyunk, hanem törvényhozók«, magyarok, kiknek szívére a nemzet érdeke tétetett. Ezt az intést a késő unokák is méltán megszívlelhetik a magyar törvényhozás csarnokában.

A vegyes házasságok tárgyalásával kapcsolatosan egy későbbi ülészen így nyilatkozott: »Írtódom mindentől, ami a dolgot túhegyre állítja«. — »Többen a dolgot olyan állásba akarják tenni, hogy a hazának két része vallási dologban úgy álljon egymás ellen, mint az olló két élével«. A megértés a közös haza érdekében: mindig ez a gondolat vezette egyházi kérdések tárgyalásában. Egyházának türelmetlenkedő főpapjait maga figyelmezteti e szavakkal: »Nem vagyunk többé azon időkben, hol vallási és lelkiismereti dolgokat rabigába kötni és legázolni lehetne«.

S ami minket, unitáriusokat főképp érdekel: 1839. március 30-án, épen az »Állóhid« építésének tárgyalása után az unitárius vallásunk királyhágón innen leendő egyenjogóságáról esett szó. Széchenyi, mint a lelkiismereti szabadság híve, katolikus főúr létére lelkesen szólt az unitarizmus mellett. A főpapság azonban a kérdés elhalasztása mellett kardoskodott, úgyhogy az unitarizmusnak is 1848-ig kellett várnia az egyenlőségig a királyhágón inneni részeken.

Mások vallásos meggyőződését szentnek tartotta és tisztelte s azt követelte az ország rendjeitől is. Az 1833/4 ülészen július 11-én a protestáns vallási sérelmek tárgyalásával kapcsolatosan ezt a nyilatkozatot teszi a katolikus főúr: »A kereszténység tiszta szellemében én mindenekelőtt türelmes nemcsak szóval, de tettel vagyok türelmes. Ennélfogva minden felekezetiüket tisztelvén, tisztelem annál inkább az evangélikus vallásukat«. — »Föl is szólottam e szerint mellettük mindenkor és föl fogok szólani mindaddig, amíg a reciprocitásnak elve s nemcsak szín, de lényeg szerint kivívva nem leszen, minden, ami azon innen marad, keblem vágyát kielégíteni nem fogja«.

A vegyes házasságok tárgyalásakor hevesen kelt ki a váradi püspök ellen, ki az egyházi áldást ilyen esetekben megtagadta, így akarván a protestáns félt a katolikus vallásra való áttérésre kényszeríteni. Istennek áldása nem igazodik a felekezeti hovatarozandóság szerint. Hirdette a parlamentben a nagy katolikus nemes.

Kossuthal való ellentéte az évek folyamán folyamán mind nagyobb és nagyobb lett. Én a nemzet tragikumát látom abban, hogy a két nagy hazafi, kiknek szívük ugyanavval a lángoló szeretettel dobogott a hönért, az érette való cselekvés módszerében egymástól elváltak. Széchenyi Kossuth politikájától saját alkotásait féltette. S minél jobban nőtt Kossuth népszerűsége s minél merészebb lett követeléseivel a dinasztiaival szemben, annál inkább nőtt Széchenyi aggodalma, hogy Kossuth — amint ő mondá — »a szív andalgásaitól indíttatva túlzásaival bajba viszi nemzetét«. Lehet, hogy aggodalmai, melyet rajongó hazaszeretete és esetleg a

fenyegető veszély előérzete is táplált, túlzottak voltak. Lehet, hogy a bajt nagyobbak képzelte, mint az a valóságban volt, különben nem látott volna a nemzet másik halhatatlan fiában csak forradalmi „izgatót”. „Szívem vérével írtam meg Kelet Népet — mondja Széchenyi —, hogy a fenyegető veszedelmet honfitársam elő fesse, de hiába”. Túlzott aggodalma és sötétlátása magyarázza meg „Kelet Népe” utolsó mondatát, melyben ezt a kérést intézi Kossuthhoz: „Tépje bár személyemet ahogy tetszik, minden ceremónia nélkül, de csak az Istenért, ne használja nimbuszát és népszerűségét Magyarország zavarbahozására. Még mindenre van idő és azért iparkodtam minél előbb lépni fel, de nemsokára többé nem lesz, mert mindennek megvan bizonyos pillanata, mely ha lepergett, valamint oda van erény s a becsület, úgy oda van élet és remény”. Közelebb jönni azonban egymáshoz nem tudtak. Sőt két pártra szakadt a nemzet is. A többség Kossuth mellé állott.

A márciusi napok az ő aggódó szívébe is új reményt hoztak. A nemzeti önállóság megmaradását ő is remélni kezdte. Batthyányi Lajos gróf első magyar felelős miniszteriumában készséggel vállalta a közlekedésügyi tárcát. A később bekövetkezett események azonban lelkét még jobban megtörték. Képzeletben látta a forradalmat, melyben testvér testvért gyilkol. Az égboltozaton lángbetűkkel látta Kossuth nevét. Gyötrő gondolatai elmegyógyintézetbe kergették. Állapota később kissé javult, az 50-es évek végén a tollat is ismét kezébe vette, barátaival a hon föltámasztásán tárgyalt. A bécsi rendőrség azonban összeesküvéssel vádolta. Elfogták, házában házkutatást tartottak. A képzelődés, hogy kegyetlenül megölik és közben szívbeli barátjának, Jósika Samu bárónak hirtelen halála s a politikai helyzet rosszabbra fordulása egy végzetes pillanatban halálba kergette. Megölte a honfi bánat.

John Stewart Mill egyik filozófiai értekezését avval kezdte, hogy az emberiséget nem lehet elég gyakran figyelmeztetni, hogy élt egyszer egy bölcs ember, kit Sokratesnak hívtak. Szerény igényű felolvasásomat én azzal a megállapítással óhajtom befejezni, hogy a magyar nemzet fiait és leányait nem lehet elég gyakran figyelmeztetni, hogy volt egyszer ennek a hazának egy nagy fia, gróf Széchenyi István, kinek emlékében áldozni és újjászületni kell, hogy járjon minden magyar ember.

Dr. Csiki Gábor.

Az ADVENTBAN november 29-től

kezdve délután is van 5 órákor

Istentisztelet

a Koháry-utcában.

„Az unitárizmus oly nagy szellemi pyramis, hogy ránkvetett árnyékában egészen elvész saját kicsinységünk”.

A Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület e hó elején tartotta tisztújító közgyűlését. Szabó István lemondó elnök a következő beszéddel búcsuzott: Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Kissé elfogódva s a ki nem elégitett vágyak nyomasztó érzésével nyitom meg mai közgyűléstünket. Ha visszagondolok egyesületi működésem kezdetére, amikor nemes törekvésektől és szent idealizmustól hevítve elvállaltam e tisztséget, lelkem megejtik e gondolatok; de nem kevésbé érzem a fogyatékoskosságot s az egyéb akadályoknak ezerféle hátrányát, amelyek ez ideális cél elérését megnehezítették.

Baráti körben nem egyszer volt beszélgetésünk tárgya, hogy miért nem lehet intenzívebbé tenni az egyesületi életet s mi mindannyian miért nem emelkedhetünk arra az eszmei magaslatra, amely egyedül tesz képessé bennünket az ily célok szolgálatára? Magam is sokat foglalkoztam e kérdéssel s azt hiszem, nem egészen eredménytelenül.

Eddigi egyesületi életünk sikertelenségének kétségtelenül egyik elfogadható oka a helyiség hiánya volt. Hogy ez mit jelent, azt mindenki tapasztalta más egyesületek életében.

De ennél — szerintem — sokkal súlyosabb és nehezebben leküzdhető baj az, hogy az unitárius ifjúság nagyrésze nem látja meg azokat a magasabb és távolabb eső célokat, amelyeket egy Dávid Ferenc szellemében működő egyesület szolgálhat. Ha a mélyen tisztelt tagok közül érzi valaki a jelen idők nyomasztó és minden eszményiséget kiölő hatását, úgy én éreztem. De minden anyagi káosz és minden gazdasági zűllés véstjósító szirénei mellett is azt állítom, hogy az unitárius ifjúságnak először meg kell látnia azt, hogy az életnek magasabb valóságai is vannak, mint a kenyér és az élvezet. Az ifjúságnak éreznie kell, hogy eszményiség nélkül nincs magasabb célok felé való törekvés. Az az ifjúság, amelyik nem érzi ezt, nem tölti be hivatását! Ez egyformán vonatkozik minden ifjú ágra. De mi unitárius ifjak vagyunk! És itt meg kell állni egy pillanatra! Ez nem azt jelenti, amit általában az emberek értenek alatta: egy jól-rosszul igazgatott egyházi szervezetet, kinyomtatott és sokszor elfelejtett hittételeket és vallási formulákat s nem csupán az ezekhez való tartozandóság kellemes vagy közhölyös érzetét; nem! Az unitárius szó forradalmat jelent! Jelenti azt az örök forradalmat, ahová előbb-utóbb minden gondolkodó embernek el kell egyszer jutnia s amely csak akkor ér véget, ha a föld emberisége már egészen beleolvadt abba a tökéletességbe, amely e forradalomnak végcélját jelenti. Aki unitáriusnak mondja magát, annál sohasem lehet pihenés, mert minden elért valóságnál, minden harmónikus jelennél szebbet, vonzóbbat és tökéletesebbet lát maga előtt, amely felé közeledni soha meg nem szűnik. Az unitáriz-

mus ilyen értelemben (és csakis ilyen lehet) az egyetlen út, amelyen az emberiség jövő boldogulását keresheti. Vagy mit gondolnak mélyen tisztelt Uraim, hogy az a lánglelkű férfi aki rávezette az emberiséget erre az útra, azért áldozta fel oly könnyen életét ez eszméért, hogy az unitarizmus csak egy felekezeti legyen, amely lemásolja a mások szervezetét? Nem Uraim! Ha Dávid Ferenc apostoli lelke most megszólalhatna, ő is csak ezt mondaná!

Ezt kell mindnyájunknak kivétel nélkül átérezni és megérteni s akkor hozzáfoghatunk az unitárius ifjúsági egyesület megszervezéséhez. Mert a mi egyesületünknek nem lehet csak az a célja, hogy tagjait anyagiakban segítse s hogy nagy adminisztrációban merüljön ki tevékenysége, hanem minden egyes tagját be kell állítani abba a nagy és felséges munkába, amellyel úgy az emberiség, mint szegény magyar Hazánk ügyét a legeredményesebben szolgálhatja. Mi azért habozunk és azért nem találjuk meg önmagunkat, mert az unitarizmus oly nagy szellemi pyrammis, hogy ránkvetett árnyékában egészen elvész kicsinységünk! De erre a magaslatra csak egy út vezet: az eszményiség útja.

Félve és fájló érzéssel gondolok arra, hogy az általam elmondottak csak a frázisok unalmas hatását váltják ki egyesekből. Szomorú, de a mai kor embere tagadja az eszményiséget, tagadja a javulás s az ilyirányú haladás lehetőségét, tagad mindent, ami felemeli az iszapból és az alacsonyabb érzések korhasztó világából. De azért ki merné tagadni, hogy a mi társadalmi berendezkedésünk ezerféle visszassága nem szorul újításra; ki merné tagadni, hogy az a rettenetes és maholnap emberfeletti arányokat öltő nyomor, amely világszerte pusztítja a jobb sorsra érdemes emberek millióit, hogy ez a gennyes fekély nem volna gyógyítható, vagy legalább is enyhíthető? Ki meri tagadni, hogy az élet oly sok tüskéje, szennye és állatiassága ne volna kipusztítható a földről? Mindnyájan mindennap érezzük, hogy életünk sorsán, az emberiség jelenlegi helyzetén változtatni, javítani kellene. Mindnyájan érezzük magános óráink elmélyülő pillanataiban, hogy többre vagyunk hivatva s nagyobb és szebb dolgok elvégzésére volnánk képesek, mint amit az aranytól fénylő tehetségtelenség produkál. De egyedül gyengék vagyunk az elindulásra, a bennünk megszólaló titkos alkotóerőket sokszor csak képzelgéseknek gondoljuk, habár ezek szent valóságok, amelyek minden emberben többé-kevésbé megvannak, élnek és jellemet formálnak. Ha mindezeket átérettük és megértettük, akkor önként adódik a megoldás: egyesíteni kell a sötét, hideg tanulószobákban fel-felgyúló akarásokat, hogy abból a sok nemes és őszinte szándékból egy nagy és sorsokat irányító alkotás legyen!

S ezt csak az egyesülésben érhetjük el. Erre való tehát a Dávid Ferenc ifjúsági egyesület, hogy minden nemes szándékot, minden szent hitet ide hordjuk össze s hogy munkánk ered-

ményesebb lehessen, minden gyarlóságot kívül hagyjunk!

Ha mindenki ilyen gondolatokkal s ilyen erős elhatározással áll az unitárius lobogó alá, akkor én hiszem, hogy úgy a magunk szomorú jelenén, mint az emberiség ködös égboltján nemsokára egy szebb élet biztató reménysugarai fénylenek át s fognak kitartó munkára buzdítani.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Szabó István.

Országos Gyűjtés.

(I. közlemény.)

A budapesti unitárius egyházközség által 1924. február 1-én rendezett országos gyűjtés elég szép eredménnyel járt. A postatakarékpénztár útján begyűlt összeg jóval meghaladja az Egyszázmillió koronát. Mindazon atyá kfiainak és másvallású honfitársainknak, egyeseknek és intézeteknek, akik a gyűjtés munkájában résztvettek, mindazoknak, akik jó szívűeknek sugallatára hallgatva adakoztak, e helyen mondunk hálás köszönetet az egyházi előjáróság nevében. Amint mondani szokták: az Isten fizesse meg! Mai számunkban megkezdjük a nyilvános nyugtázást.

1. Abauj vmegye közönsége (Szikszó)	20.000
2. Biszták József (Pesterzsébet)	60.000
3. Bell Miklós (Mátraderecske)	100.000
4. dr. Dalmady Zoltán (Budapest)	100.000
5. Barth György (Baja)	25.000
6. Esztergomi Takarékpénztár R. T.	20.000
7. Dimény Zsigmond (Diósgyőr)	175.000
8. Bardócz Zsigmond (Kecskemét)	25.000
9. Benczédi Mózes (Kispest)	71.000
10. Béla András (Cegléd)	55.000
11. Csiki András (Alag)	30.500
12. dr. Farkas Győző (Baja)	10.000
13. dr. Bódi János (Győr)	250.000
14. Temesvári Gyula (Budapest)	25.000
15. dr. Tauffer Vilmos	100.000
16. dr. Harnos Árpád (Pécsbányatelep)	200.000
17. dr. Fodor Antal (Budapest)	50.000
18. Neruda Nándor (")	10.000
19. Csanyiga Jánosné (")	21.500
20. Fekete Zoltán (Sopron)	1.000.000
21. dr. Z. Kiss Ernőné (Szeged)	72.000
22. ujlaki Müller József (Budapest)	50.000
23. Gillyén Sándor (Győr)	60.000
24. Gábor Sándor (Keszthely)	100.000
25. Fenyédi Péter (Budapest)	140.000
26. Szily Tamás (Gödresztmárton)	20.000
27. Csakai Jenő (Sopron)	50.000
28. dr. Gr. Semsey László (Balmazújváros)	300.000
29. Faragó József (Sopron)	10.000
30. Gróf Andrássy Géza (Budapest)	100.000
31. Hangya Szövetkezet (")	2.500.000
32. Bardócz Pál (Cegléd)	241.400
33. Nemeskéri Pál (Budapest)	10.000
34. dr. Balázs Ferenc (Miskolc)	150.000
35. Orbán Nagy József (Budapest)	677.000

együtt: 6.899.004

Ez az összeg egyezik a Postatakarékpénztár 22. számú számlájával, amelyben nyomtatványokért és kezelési díj címén egyes kiadási tételek is beleértendők. Teljes tisztelettel

az Egyházközség Gondnoksága.

Adakozzunk szívből és becsületből a polgári imaház javítási munkálataira!

Néhány szó a „Nemzetközi Paedagógiai Munkaszövetség” III. heidelbergi kongresszusáról.

Irtta: Nemes Márta a Családi Iskola igazgatója.

Miután oly szerencsés voltam, hogy a heidelbergi paedagógiai kongresszuson előadásban ismertethettem a „Családi Iskola” munkáját, számos lelkes nevelővel jutottam érintkezésbe. Különösen a gyermek munkákból összeállított kis kiállítás révén igen sok és sokféle emberrel folytattam eszmecserét hisz 25 nemzet képviselőjével töltöttünk el együtt két felejthetetlen szép hetet. Minden előadás, minden nyilvános vagy intim megbeszélés egy értelemben kapott meg különösen: a tagok egységes szelleme által és ép ez a szellem az, amelyik az Unitárius Értesítő olvasóit is közelebből érinti. Népek és nemzetek annyira különböző képviselői százféle formában és mégis egységesen hirdették a szellem felsőbbségét az anyagiasság felett.

Az ott egybegyűltek lelkébe bevilágít egy kis jelképes epizód, amelyet a búcsú estéjén Marcault, a kongresszus egyik legmarkánsabb egyénisége beszédébe fűzött:

Lent ült a padon a Neckár partján, egy kis baba játszott mellette a porban. A gyerek elfáradva térdére pihentette piszkos kis kezecskéjét. Marcault egy önkénytelen mozdulattal rátette kezét a kis baba apró kezecskéjére és jól esett neki, amint érezte vérenek gyors lüktetését. A baba ezt megérezte és mosolygott őszinte meleg gyermek mosolyával. Ő is szerette az idegen bácsit. Neki nem volt a gyerek német gyerek és ő sem volt a kis babának francia ember.

Különben pacifizmusról nem sok szó esett, de nem is volt rá szükség. A levegőben volt. Beszéltem többekkel, akik részt vettek az edinburghi nagy nemzetközi paedagógiai kongresszuson. Ott úgy mondták, még több nemzet volt képviselve és még nagyobb számban, de ott „egymás mellett”, itt testvéri együttérzésben.

Ott sokat kellett beszélni oly pedagógiai elvekről, amelyeket ehelyütt már természetesnek tartottak. A „Nemzetközi Paedagógia Munkaszövetségnek” páratlan érdeme, hogy ily szellemben tudja tagjait megnyerni, de szóljon erről helyettem néhány szó a búcsúbeszédéből.

A liga angol elnöke, Ensor asszony kiemeli, hogy a gyermek alkotó erejének fejlesztése, amely minden gyermekben szunnyad, a nevelés első parancsolata. Ne legyen egyoldalú módszerekről, szabályokról, és törvényekről szó, hanem arról a lelki közösségről, amelynek a gyermek és tanító közt lenni kell, kölcsönös szeretetről és tisztelgéstől.

A merev iskolarendszer helyett természetesen kell alkalmazkodnunk a nemzeti viszonyokhoz, de az egész emberiség szolgálatában meg kell szabadulnunk az emberiség eredendő bűneitől és mindazoktól a gátlásoktól, amelyek a gyermek lelkéhez elállják az utat. Ne legyenek üres szavak, amelyek két héten át elhangzottak! A kongressz-

szus mélyebb értelme abban rejlik, valóvá legyen az eszme. A béke, a szeretet, a kölcsönös megértés, a kölcsönös segítség új világának legyünk előharcosai.

Végül csak még néhány szót a német elnök, dr. Rotten Erzsébet meleg búcsúbeszédéből.

Nem kell, hogy mindjárt testté váljon az igazság, elégedjünk meg azzal, hogy mintegy finom harangszó a fülünkbe csendül. A hamburgi iskolák jel-szava vezessen bennünket: „Tanuljunk a gyermektől”. Először is önmagunkat kell megnevelnünk, azután a gyermeket, úgy amint az egyéni ereje megszabja. De gondoskodjunk arról is, hogy a gátlás nélküli szabad és egészséges emberek, akik az új iskolából kikerülnek, ne roppanjanak össze a világ hamissága és önzése alatt.

Az új ember méltóságának visszhangra kell találnia minden népnél. A mi hivatásunk, hogy utat törjünk, a kongresszuson elhangzott eszmék megvalósítására egy jobb jövő érdekében.

HIREK.

Telefonszámunk: 174-24.

Jelen számunkhoz postatakarékpénztári befizetési lapot mellékelünk azért, hogy mindenki — aki eddig még nem fizetett elő az Unitárius Értesítőre — most könnyebben megküldhesse a 30.000 K-t. Ugyanezen csekken az egyházi adót is beküldhetik híveink. Az egyházi adó összegei: 60, 100, 150, 200, 300 ezer stb. Legmagasabb egyházi adó összeg: Egymillió korona. Akik az idei előfizetést és adót megküldötték már eddig, azok a híveink a csekklapot a jövő évi előfizetés és adó küldésére használhatják. *Sem az egyház, sem az újság nem élhet meg a hívek anyagi támogatása nélkül.*

Istentiszteletek a fővárosban: Minden vasárnap d. e. 11 órakor az V., Koháry-utcai templomban. Minden hó **második vasárnapján délután** 4—5-ig a VIII., Csobáncz-utcai elemi iskolában.

Advent első vasárnapján, november 29-én és a következő vasárnapokon: december 6, 13 és 20-án d. u. 5 órakor a Koháry-utcai templomban Istentiszteletet tartunk. **A templomot fűtjük!**

Karácsony ünnepén mindkét napon osztunk úrvacsorát.

Karácsonyfa ünnepélyt tanuló ifjúságunk s általában az unitárius gyermekvilág számára ebben az évben is rendez áldozatkész Nőszövetségünk. Dec. 22-én d. u. 4 órakor tartjuk a karácsonyfa-ünnepet ugyanott, ahol az előző években, az evangélikus iskolák dísztermében, IV. kerület, Sütő-u. 1. II. emelet.

Az **Unitárius Nőszövetség elnöksége** már most felkér minden adakozó családot arra, hogy vegyen részt az örömnépnep munkájában. Adjon **mindenki** azt, amit tud. **Játékot, süteményt, cukrot, ruhát, vagy pénzt hálás szeretettel köszön előre is a Nőszövetség.**

Dávid Ferenc Egyleti vallásos estélyünk dec. 4-én, pénteken d. u. 6 órakor lesz Koháry-utcai templomunkban. Buzogány Anna f. tanárnő tart előadást. Ezenkívül művészi, zenei és ének-számok töltik ki az estély műsorát. *Estély után baráti vacsora az Alkotmány utca 21. sz. alatti „Magyar Világ” étterem téllkertjébe.* A Dávid Ferenc Egyleti felolvasásokat s utána a családi találkót fehér asztal mellett minden hó **első péntekjén** megtartjuk.

Kebli Tanács ülést tart a budapesti egyház-községben dec. 6-án d. u. 5 ó. a lelkészi hivatalban. Megelőzőleg, dec. 3-án (csütörtök) d. u. 5 órakor a Gazdasági Bizottság, dec. 5-én (szombaton) d. u. 5 órakor a Hitéleti és Nevelésügyi Bizottságok üléseznek.

Unitárius rendőröknek Istentiszteletet tart nov. 19-én, csütörtök este 6 órakor Józán Miklós püspöki vikárius.

Angol társalgási óra óra minden hó I. és III. ik péntekjén d. u. 5—6 óráig a lelkészi hivatalban.

Missziói hírek. Missziói lelkészünk, dr. Csiki Gábor legutóbb két helyen, Gyulán, és Oros-házán tartott Istentiszteleteket. Mindkét helyen nemcsak unitáriusok, hanem más vallású érdeklődők is sokan vettek részt az Istentiszteleten. A Misszió-Ház internátusa ügye annyira haladt, hogy egyelőre két telepen, a Pongrácz-uti és a Mária-Valéria-telepen két lakásba beköltözhetnek egyetemi ifjaink, amíg a Misszió-Házban megfelelő lakást tud a vezetőség ifjúsági otthonul biztosítani.

Lelkészek figyelmébe. *December hó folyamán egy miniszteri rendelet értelmében minden lelkész tartozik hatósági bizonyítvánnyal igazolni családi állapotát, vagy az abban beállott változásokat, közvetlenül a kultuszminisztérium II. ügyosztályának.*

Hírek Erdélyből. Az Egyházi Főtanács november hó 22-én lesz Kolozsvárt.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán egyházi főgondnok, aki hosszú ideje főgondnoka egyházunknak, öreg korára s betegségére hivatkozva, lemondott főgondnoki méltóságáról. Mélységes sajnálattal és fájdalommal vesszük tudomásul mi is e szomorú hírt, mert Petrichevich-Horváth báróval olyan főgondnok vonul vissza a tevékeny egyházi élettől, aki mindenkor méltó társa volt püspökünknek az egyház súlyos gondjai között való vezetésben.

Érdekes hírt kaptunk a Kolozsvárhoz közel eső Szovát községből. Az ottani unitárius templom falának javítása közben Antonya Mihály lelkész régi freskóknak nyomára bukkant. Vigyázatra intette a munkásokat és szakértőket hívott Kolozsvárról. Három hatalmas XIV. és XV. századbéli freskót találtak többé-kevésbé épen. Kelemen Lajos tanárunk a műemlékek történetét is megírta, amit valamelyik művészeti folyóiratban közlünk.

Az első unitárius papi beiktató Nagyenyeden. Nagyenyedi jelentések szerint Barabás Miklóst, a nagyenyedi első unitárius lelkészt e hó 15-én iktatták be papi hivatalába. A beiktatást a nagyenyedi református templomban Boross György dr. unitárius püspökhelyettes végezte, a beiktató istentiszteleten a nagyenyedi unitáriusok teljes számban résztvettek. Barabás Miklós enyedi hivein kívül a Maros-völgyi unitáriusok jórészét is gonozni fogja.

November 6-iki vallásos estélyünkön dr. Csiki Gábor missziói lelkészünk állított szívében emléket a »legnagyobb magyar«-nak. Széchenyi hazafias jelleme, hívó lelke, bizalma és alkotó akaratára táruult fel a templom hallgató közönsége előtt. Két svéd egyházi dalt énekelt Pándyné Hjelt Ainó úrnő, akinek gyönyörű hangja — akárcsak a szíve — aranyat ér. Kadicsfalvi Porsche Éva gondokaművésznőt nem először hallottuk most is élvezettel és reméljük — kérjük — nem is utoljára.

Teadélutánunk, amit nov. 8-án d. u. 5 órakor tartottunk a Vizsepp Társaság termeiben, igen víg hangulatban folyt le. A fiatalság táncolt is. A tiszta jövedelem a 3 ifjúsági otthon tüzelő beszerzésére fordíttatik. Hálával kell itt is megemlékeznünk Nőszövetségünkről, amelynek lelkes vezetői és tagjai maguk adták össze a teát, süteményt, hogy minél kevesebb kiadás terhelje a jövedelmet. Várjuk a következőt.

Széchenyi emlékének áldoztak november 8-án az egész országban a magyarok. Templomokban és iskolákban, társadalmi egyesületek ünnepélyein róla szólt az ige. Koháry-utcai templomunkban reggel 9 órakor külön Istentiszteleten gyűjtotta meg az emlékek tüzeit Józán vikárius szívet-lelket elragadó lángoló beszédben.

November 12-én volt a Nőszövetség legutóbbi gyűlése a lelkészi hivatalban. *Minden hó második csütörtökén d. u. 5 órakor* bibliamagyarázattal egybekötött gyűlést tart a Nőszövetség, amelyre szeretettel meghív minden érdeklődő unitárius asszonyt.

A Protestáns Nőszövetség kézimunka és házi ipari kiállítása október 21-től 26-ig tartott a pesti Vigadóban. Ez a Protestáns Nőszövetségnek második ilyen kiállítása és mondhatjuk, hogy látott a fokozatos haladás és a méretek kiszélesése úgy a rendezés mint a kiállítás művészi anyaga tekintetében. Szép volt a tavalyi, szebb az ideit.

Reformációi emlékűnnepélyt tartottak az idén is október 31-én a református, evangélikus és unitárius egyházak. Hatalmas megmozdulása volt a magyar protestáns világnak az októberi ünnepély. Délelőtt a templomokban, este a régi képviselőházban, a református teológián és a Kálvin-téri tem-

plomban folyt a nevezetes nap emlékeztetőnek ünnepe. A képviselőházban a három protestáns egyház lelki vezérei: dr. Ravasz László, dr. Raffay Sándor és Józán Miklós elnököltek. A közönség soraiban közéletünk nagyságait szép számmal láthattuk Füllkrug németországi lelkész, Raffay ev. püspök, Imre Sándor egyet. tanár szónoktai után Józán vikárius imával zárta be a protestáns egyházak idei októberi ünneplését, amelynek beszédei, iránya, hangja, a jézusi szeretet nevében testvérkezlet nyújt az összes keresztény egyházaknak a krisztusi igazság és békeesség diadalra segítése érdekében.

Postatakarékpénztári csekket mellékelünk,

hogymindenki beküldje lapunk előfizetési díját
Csak a jóakaraton múlik lapunk fennmaradása!

Macdonald volt angol miniszterelnök ittjárta alkalmával, az előkelő vendég tiszteletére adott vacsorán, a miniszterelnökségen Józán Miklós vikárius is jelen volt s ott alkalma nyílt, a volt angol kormányelnöknek, az erdélyi iskolák szomorú sorsa, különösen pedig az érettségiző ifjak kálváriája felől felvilágosítást nyújtani.

Az Unitárius Egyházi Igazgató Tanács október 7-án tartott rendes gyűlést. A tanács fájdalommal vette tudomásul, hogy világi elnöke, dr. Hajós Béla nyug. minszteri tanácsos körüli felügyelőgondnok öreg korára s betegségére való hivatkozással, lemondott elnöki tisztségéről. Súlyos veszteség az ő távozása, mert az ő egyénisége, egyháza iránti szeretete, a jövőért való aggodalma, fáradozása a legsúlyosabban reánknehezülő időben sokszor mentette meg egyházunkat a veszélytől. Józán Miklós vikárius egyházi elnök után beszámolt az elnökileg elintézett ügyekről. A jelentések során a vallásstanítás, a filiák Istentiszteletekkel való ellátása, a Misszió-Ház ügyei szerepeltek. Folyó ügyek: a Baldácsy alap kinevezése, a magyarország lelkészek nyugdíjintézete stb. voltak. Az indítványok során Barabás István hódmezővásárhelyi lelkész 3 indítványát vette tárgyalás alá a tanács.

Polgárdi-i egyházközségünk papiházát és imaházát eternit palával befedték. Súlyos milliókba került ez a tatarozás az anyagilag szegény egyházközségnek. Eddig a kiadott költségeknek ezek mintegy fele térült meg adományokból. A másik fele várja még jószívek megértő támogatását.

Vitéz Felszeghy János afiát a Kormányzó ur Pécsre ügyészégi elnöknek nevezte ki. Új állását nov. közepén foglalja el. Szívvel gratulálunk.

A Protestáns Diákmenza, amelynek asztalánál — Istennek jóvoltából — sok szegény unitárius egyetemi hallgató is étkezik naponta, újra felhívással fordul az áldoznitudó és akaró közönséghez. Bár mindennap felkeresik adományaikkal egyesek, de ez még mindig kevés annak a 250—300 diáknak, aki rászorul erre a jótékony intézményre. Épen azért ezton is felhívjuk tehető kereszttyén testvéreinket, gondoljanak ifjainkra és — Isten után — segítsenek abban, hogy hozzájuthassanak ifjaink a „mindennapi kenyér“-hez. Adományok dr. Ravasz Lászlóné IX., Ráday-u. 28. címre küldendők.

Rev. W. H. Drummond angol lelkész testvériünk legközelebb a Dániában élő unitáriusokat látogatja meg, ahol nagy lelkesedéssel készülődnek az egyházak világszövetségi titkárjának fogadására.

A Nagypénteki Református Társaság „Erzsébet-Otthona“ f. hó 19-én és 22-én ünnepli fennállásának 25 éves évforoulóját. 1893-ban Nagypénteken hét melegszívű ember a Jézus szeretetéről beszélgetve egy elhagyott, gondozatlan kis fiút láttak az utcán. Ez a kis fiú ébresztette fel szívükben az elhatározást, hogy egy társaságba egyesülve „gyakorolhassák“ is a jézusi szeretetet. Összeadták pénzeiket, gyűjtöttek másoktól és 1900-ban felépült az Otthon. 25 fiú és 25 leány lett a lakója, akiket vallásos nevelésben részesítettek. Megmentették a testüket-lelküket az elveszéstől. November 22-én ezért adnak hálát a Szilágyi-téri református templomban Istennek. Az ünnepélyen, amelyen Ravasz püsvök prédikál, egyházunk nevében Józán Miklós vikárius üdvözli Dimény Mózes afiával a jubiláló „Szeretet Társaságot“.

Dávid Ferenc Egyesület vallásos estélye

december 4-én délután 6 órakor.

Utána baráti találkozó!

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

BIRTALAN LAJOS

kárpitós és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

IFJ. INCZEFFY DÉNES

O. F. B. által engedélyezett

ingatlanforgalmi irodája

Budapest, Vilmos Császár-ut 60. I. em 2.

TELEFON: 202-41.

Földbirtokok, birtokbérletek, házak, malmok és mindenféle ingatlanok adás-vétele, üzlet-, lakésközvetítés, pénzkölcsön, társulások finanszírozások lebonyolítása. Hirdetési vállalat.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos Császár-ut 55. sz.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-körút 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből alakult új vállalat
186-87. Telefon 186-87.

Szaktankönyvek, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézi.

Két-, három- és négyüstös

zékely házi szőttes

sztalkendők, törülközők, konyharuhák stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonutknál

Lakása: II KER., TÖLGYFA-UTCA 14.

Nyomatott Bognár sajtóipari üzemeiben, Újpest, Lőrinc-utca 65. Felelős nyomdavezető: Neszt Kálmán.

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági
szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

k é s z i t ű n k

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest, II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítik. Javítást is vállalok. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

Templomharangokat

és összhangzó harangzatokat a legfinomabb harangfémötvözetből, tiszta csengésű, előre megállapított szavatolt új hangokkal

tíz évi jótállá mellett

harangszerelvényeket forgatható vas koronával, harangállványokat hengerelt vasból, szabadonálló, valamint fekvő elrendezéssel gyárt

Walser Ferenc

tűzoltási szerek és szivattyúk gyára, harang és fémöntőde

Budapest, IV., Lomb-utca 34-3.

Villamos megálló: Váci-ut, Láng gépgyár.

Telefon: 95-50.

Prém János szabómester

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.